

Візія екологічної політики України

Аналітичний документ

**Співфінансується
Європейським Союзом**

Публікацію підготовлено за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Вступаємо в ЄС разом». Матеріал представляє позицію авторів і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу чи Міжнародного фонду «Відродження».

Міжнародний фонд «Відродження» – одна з найбільших благодійних фундацій в Україні, що з 1990-го року допомагає розвивати в Україні Відкрите Суспільство на основі цінностей свободи, поваги прав людини і демократії. За час своєї діяльності Фонд підтримав понад 20 тисяч проєктів на суму понад 365 мільйонів доларів США.

Сайт: www.irf.ua

Facebook: [www.fb.com/irf.ukraine](https://www.facebook.com/irf.ukraine)

Європейський Союз – це економічний і політичний союз 27 європейських країн. Він заснований на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема прав осіб, що належать до меншин. ЄС діє на глобальному рівні для сприяння сталому розвитку суспільств, довкілля та економік, щоб кожен міг отримати з цього користь.

Візія екологічної політики України

Цей аналітичний документ покликаний допомогти у проведенні реформ у галузі управління довкіллям. У публікації висвітлено основні проблеми у сфері екологічного врядування в Україні, прогалини у галузі та основні рішення для подолання цих прогалин і для досягнення мети становлення демократичної системи екологічного врядування, яка забезпечить збереження довкілля та стале використання природних ресурсів для прийдешніх поколінь. У документі наводяться екологічні та економічні аргументи на користь ухвалення законодавчих змін. У документі також висвітлено позиції зацікавлених сторін та основних виконавців втілення нової політики екологічного врядування в Україні.

ПЛАН

1. БАЧЕННЯ, МІСІЯ, СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ
2. МЕТА ТА ПРИНЦИПИ НОВОЇ ПОЛІТИКИ
3. ПРОБЛЕМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ НАГАЛЬНОГО ВИРІШЕННЯ
4. ЦІНА НЕВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
5. НЕОБХІДНІ ЗМІНИ
6. ПОЗИЦІЇ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН
7. КАРТА ВИКОНАВЦІВ
8. КАРТА КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ

1. БАЧЕННЯ, МІСІЯ, СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

Місія — рівновага між інтересами громади, бізнесу та довкілля.

Тенденції

Наскрізність екополітики

Врахування положень екологічної політики, екологічних умов та обмежень в усіх інших документах стратегічного, програмного характеру в усіх сферах суспільного життя на всіх рівнях.

Екологізація свідомості людей

Переорієнтування людей зі споживацького ставлення до природи на стале використання та збереження природних ресурсів для теперішніх та майбутніх поколінь.

Екологічні стандарти на всіх рівнях

Екологічні стандарти якості, на відміну від нормування допустимого впливу на елементи довкілля, визначають вимоги до якості ґрунтів, повітря, води та довкілля в цілому, кінцевою метою досягнення яких є безпечний та бажаний стан довкілля.

Європеїзація екологічного права

Сталий наполегливий насичений та широковпливовий, а також невпинний, прогресивний розвиток, що створює найбільш важливий аспект денационалізації екологічного права.

Інклюзивна зелена економіка

Інклюзивна зелена економіка повинна бути низьковуглецевою, мати ефективне та чисте виробництво, збалансоване споживання та результати. Вона базується на таких засадах: спільна відповідальність, циркулярність, співпраця, солідарність, гнучкість та взаємозалежність. Вона сфокусована на розширенні можливостей та вибору для національної економіки, із використанням цільової та відповідної фіскальної політики та політики соціального захисту, та підтримана сильними органами, що покликані охороняти екологічну та соціальну складову¹.

Урядування та розумні дані

Електронні технології, наприклад, онлайн дозвільна система, мобільні додатки для громадян, використання соцмереж, можливість внесення громадянами інформації до інформаційних систем, баз даних, даних щодо порушень, аварійних ситуацій.

Запровадження вбудованих датчиків для покращення системи моніторингу, зменшення людського фактору при проведенні моніторингу та отримання даних в режимі реального часу. Моделювання для передбачення та інші види аналізу даних можуть дозволити сфокусуватися на попередженні забруднення, а не його усуненні.

Делеговане управління із залученням громадськості

Залучення населення до виконання урядових функцій (контролю та моніторингу).

Повторне використання

---

¹http://web.unep.org/greeneconomy/sites/unep.org.greeneconomy/files/publications/ige_narrative_summary_web.pdf

Через наростаючий брак природних ресурсів, підняття їхньої вартості, у світі спостерігається тенденція до повторного використання різного роду товарів, речовин, матеріалів та відходів.

2.МЕТА ТА ПРИНЦИПИ НОВОЇ ПОЛІТИКИ

Мета. Створення демократичної системи управління у сфері охорони довкілля, яка забезпечить збереження та повоєнне відновлення довкілля для прийдешніх поколінь та сталий розвиток України.

Принципи:

- «відбудувати зеленіше, ніж було» – врахування питань декарбонізації та досягнення кліматичної нейтральності у процесі відбудови, що сприятиме підвищенню якості життя людей у безпечному довкіллі;
- принцип «європейської інтеграції» – адаптація українського законодавства і політики до *acquis* ЄС та ефективне виконання,
- принципи Нового європейського Баугаузу: сталість, естетика, спільнотворення для досягнення цілей Європейського зеленого курсу,
- принципи належного врядування – забезпечення прозорості, підзвітності, ефективності, включно з забезпеченням ефективної участі громадськості на всіх етапах повоєнної відбудови й відновлення України,
- прозорість та підзвітність процесу прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, мають забезпечуватись шляхом справедливого балансу між безпековими міркуваннями та прозорістю процесів і підзвітності влади в умовах воєнного часу; важливо не допускати послаблення вже наявного горизонтального законодавства, прийнятого на виконання євроінтеграційних вимог, зокрема у сфері оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки, а також надавати доступ/ оприлюднювати наявні плани реформування і вдосконалення екологічної політики.

3. ПРОБЛЕМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ НАГАЛЬНОГО ВИРІШЕННЯ

Російська агресія завдала безпрецедентної шкоди довкіллю України: знищені або деградовані природні екосистеми, забруднені водні ресурси, ґрунти, повітря та морське середовище. Масштабні руйнування об'єктів інфраструктури, пожежі, витіки хімічних речовин, обстріли промислових підприємств і нафтобаз призвели до формування нових джерел забруднення, включно з токсичними та небезпечними відходами.

Наразі відсутнє повноцінне нормативне регулювання поводження з такими відходами війни. Чинне законодавство лише частково враховує їхню специфіку, а державна політика не інтегрує принципи відновлення та циркулярної економіки у процеси ліквідації наслідків. Через це воєнні відходи масово захоронюються або залишаються на відкритих територіях, спричиняючи забруднення та загрози для здоров'я населення.

Збройний конфлікт також загострив проблему втрати біорізноманіття. Порушено цілісність екологічної мережі, пошкоджено території Смарагдової мережі, зруйновано або втрачено місця проживання рідкісних видів. Значна частина природоохоронних територій залишилася без належного нагляду, а спостереження за станом довкілля — обмежене через зруйновану моніторингову інфраструктуру та окупацію територій.

Водночас механізми документування та оцінки екологічних збитків залишаються слабкими. Відсутність централізованої системи збору, верифікації та обробки екологічних даних про наслідки війни ускладнює як реагування, так і підготовку до відновлення. Це загрожує тим, що відшкодування за екологічну шкоду буде фрагментарним або неможливим.

Без системної політики екологічного післявоєнного відновлення, заснованої на європейських принципах і залученні громадськості, воєнна шкода довкіллю ризикує стати довготривалою і незворотною.

Нездійснені горизонтальні реформи: моніторинг, контроль, відповідальність. *Моніторинг* стану довкілля — базова умова для існування екологічної політики. Без достовірних, системно зібраних і доступних даних неможливо ухвалювати обґрунтовані рішення, контролювати стан довкілля, оцінювати ефективність заходів чи планувати відновлення. Відсутність системи моніторингу означає втрату зв'язку між політикою та реальністю.

Закон, яким передбачено запровадження такого моніторингу ухвалений ще у 2022 році, однак станом на липень 2025 року його імплементація не розпочата: не затверджено необхідних підзаконних актів, не сформовано систему координації, не розгорнуто ІТ-інфраструктуру, тощо.

Доступ до екологічної інформації. Із 2022 року частина екологічної інформації, яка раніше була публічною, стала доступною лише через авторизований доступ. Зокрема, йдеться про матеріали ОВД, СЕО, а також звіти до Реєстру викидів і перенесення забруднювачів (РВПЗ), подання яких у 2022 році було тимчасово призупинено відповідно до постанови уряду. Усе це не відповідає вимогам Організації Конвенції та Директиви 2003/4/ЄС про доступ громадськості до інформації про навколишнє природне середовище та про скасування Директиви Ради 90/313/ЄЕС.

Екологічний контроль. Державна екологічна інспекція з початку повномасштабного вторгнення не здійснює планові заходи державного нагляду (контролю), а позапланові перевірки проводяться лише у виняткових випадках — відповідно до тимчасового порядку, затвердженого КМУ.

При цьому в публічному дискурсі екоконтроль часто подається як тиск на бізнес. Така риторика не враховує вимог європейського ринку: українські виробники, які постачають продукцію до ЄС або прагнуть інтегруватися у внутрішній ринок Європи, повинні відповідати вимогам сталості, включно з дотриманням екологічного законодавства. Відсутність дієвого контролю підвищує репутаційні та регуляторні ризики для українського експорту, а отже — знижує конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.

Юридична відповідальність. Станом на середину 2025 року відсутні кроки з гармонізації законодавства України з *acquis* ЄС у сфері екологічної відповідальності. Законодавство не адаптоване до Директиви 2004/35/ЄС (про відповідальність за заподіяну довкіллю шкоду), а також до Директиви (ЄС) 2024/1203 про екологічні злочини, ухваленої у травні 2024 року. Відсутність спеціального закону або реформ у сфері кримінального переслідування екозлочинів свідчить про структурну слабкість правозастосування в екологічній сфері.

Тиск на горизонтальні інструменти: ОВД та СЕО. Після ухвалення у 2017–2018 роках базових законів про оцінку впливу на довкілля (ОВД) та стратегічну екологічну оцінку (СЕО), в Україні спостерігаються стійкі спроби звузити сферу їхнього застосування. Після початку повномасштабної війни ці спроби стали системними й офіційними. Станом на середину 2025 року:

- режим відступів від ОВД і СЕО, запроваджений під час воєнного стану, не було переглянуто, попри чітку позицію Європейської Комісії, висловлену наприкінці 2024 року, що усі плани, програми та проєкти — включно з тими, що стосуються післявоєнної відбудови — мають проходити процедури ОВД і СЕО;

- навпаки, у лютому 2025 року перелік видів діяльності, що не підлягають ОВД, розширено за рахунок виключення об'єктів нафтогазовидобування;
- у парламенті зареєстровано законопроект, яким пропонується виключити рубки лісу зі сфери ОВД, що прямо суперечить міжнародним зобов'язанням України;
- зберігається обмежений доступ до документації ОВД і СЕО: з 2022 року електронна платформа "ЕкоСистема" надає інформацію лише після авторизації, що порушує принципи відкритості та участі громадськості.

Знищення біорізноманіття України є серйозним викликом. Україна вже втратила більшу частину біорізноманіття. Знищення дикої природи продовжується прискореними темпами через потужний вплив господарської діяльності, надмірний розвиток сільського господарства, найбільший відсоток в Європі та третій у світі розораних земель 56,8 % - 56,8 % повністю знищених природних територій від площі України, натомість відсоток заповідних територій складає близько 7 %; застосування пестицидів та хімічних добрив; вирубування лісів та знищення пралісів, вирощування лісівниками одновікових монокультур замість справжніх лісів (відсоток лісів від площі нашої держави складає близько 16 %, з них переважна більшість є штучними «плантаціями»); осушення водно-болотних угідь, зарегулювання річок; потужний вплив промисловості.

Свій непоправний внесок додало повномасштабне вторгнення та розпочата у 2014 році війна РФ проти України, що призвело до прямого фізичного знищення природних комплексів, хімічного забруднення, утворення відходів руйнації та бойових дій, втрати природних екосистем та природоохоронних територій. Зростають втрати біорізноманіття та природної спадщини України внаслідок не створення нових заповідних територій та не здійснення природоохоронного менеджменту, знищення рідкісних та зникаючих види тварин та рослин, природних оселищ. Поглиблюється фрагментація природного середовища. Відстані між природними екосистемами стають дедалі більшими, їх розділяють агропустелі, отруєні пестицидами, що перешкоджає поширенню видів, зв'язку між популяціями та обміну генетичним матеріалом. Зменшується стійкість природних та напівприродних екосистем, через що вони у меншій мірі здатні виконувати свої середовищеві функції та втрачають здатність до самоочищення. Втрачаються екосистемні послуги. Посилюються наслідки змін клімату, зневоднення регіонів, збільшення частоти посух та підвищення температурних показників.

Попри формальні зобов'язання, Україна досі не імплементувала у національне законодавство основні положення Пташиної (Директива 2009/147/ЄС) та Оселищної (Директива 92/43/ЄЕС) директив ЄС. Відсутній спеціальний закон про Смарагдову мережу, яка мала би стати національним аналогом мережі Natura2000. Проекти відповідних законів розроблялися, однак жоден з них не був ухвалений. Як наслідок, правовий статус об'єктів Смарагдової мережі лишається невизначеним, а їх захист — неповним і непередбачуваним.

Попри формальні зрушення, **кліматична політика України досі є фрагментарною**, непослідовною та недостатньо узгодженою із законодавством ЄС. Імплементация зобов'язань у сфері клімату, передбачених Угодою про асоціацію та Європейським зеленим курсом, залишається незадовільною. Європейська Комісія вказує на структурні прогалини у зв'язку з відсутністю оновленої довгострокової кліматичної стратегії, яка би відповідала зобов'язанням України за Паризькою угодою. Брак прогресу у створенні функціонуючої системи моніторингу, звітності та верифікації (МЗВ) гальмує запуск внутрішньої системи торгівлі викидами (СТВ), яка є одним із ключових елементів ринкових механізмів скорочення викидів.

Вагома кількість завдань залишилися невиконаними. Наприклад, не оновлено довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку. [Діюча стратегія](#) (до 2050 року), не відповідає оновленим цілям ЄС та Паризькій угоді. Не ратифіковано Кігалійську поправку до Монреальського протоколу. Поправка має ключове значення для глобального поступового вилучення гідрофторвуглеців (ГФВ), однак Україна досі не завершила процес ратифікації. Відсутня адаптація до пакету законодавства «[Готові до 55](#)». Україна не адаптувала національну політику до нових кліматичних цілей ЄС щодо скорочення викидів на 55% до 2030 року. Не створено ефективної системи МЗВ (моніторингу, звітності, верифікації) для СТВ. Відсутність прозорої та верифікованої системи обліку викидів не дозволяє перейти до запуску системи торгівлі викидами, яка є критично важливою в умовах запровадження СВМ ЄС (механізму вуглецевого коригування на кордоні). Не створено консультативний чи дорадчий орган з питань зміни клімату у контексті статті 6 [Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики»](#). Український кліматичний офіс не цілком відповідає критеріям такого органу у контексті вимог статті 6 цього закону.

Відповідно до статті 10 [Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики»](#) порядок підготовки Національного плану з енергетики та клімату затверджується Кабінетом Міністрів України. В Україні наявний схвалений [Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року](#), але саме із затвердженням КМУ порядком його підготовки у публічному доступі ознайомитись не вдалось. Як і з низкою актів КМУ, прийняття яких передбачено статтями 17, 19, 23, 26 [Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики»](#).

Попри часткову апроксимацію українського законодавства **у сфері якості атмосферного повітря**, Україні слід продовжувати роботу над підзаконними актами та їх впровадженням у сфері моніторингу якості атмосферного повітря. У цій сфері впровадження багатьох регуляторних актів також відкладається до завершення війни. Наприклад, прийнята урядом у 2024 році [постанова «Деякі питання функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем»](#) вступить в силу лише через 6 місяців після скасування воєнного стану. В Україні досі не імplementовано [Директиву 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря](#) та чистіше повітря для Європи в частині встановлення граничних показників викидів твердих часток 2.5 (PM 2.5) та їх вмісту в повітрі. Також не транспонована [Директива 94/63/ЄС про контроль викидів летких органічних сполук \(ЛОС\), що виникають зі сховищ нафти та при її транспортуванні з терміналів до сервісних станцій](#). На десятиліття Україна відстає в ратифікації і впровадженні низки важливих протоколів до [Конвенції ЄЕК ООН про трансграничне забруднення повітря на великій відстані](#) (про важкі метали, про леткі органічні сполуки, про приземний озон і боротьбу із підкисленням, евтрофікацією), а також ігнорує свої зобов'язання по звітуванню про викиди та прогнози викидів згідно вимог цієї конвенції, про що згадала ЄК у своєму звіті у 2024р.

Після ухвалення у 2022 році та набрання чинності у липні 2023 року [Закону України «Про управління відходами»](#) Уряд перейшов до етапу планування. Однак для запуску механізмів, передбачених законом і прийнятими планами, держава повинна була б перейти до активної розробки законодавчих та підзаконних актів. Йдеться, зокрема, про:

- законодавче врегулювання обігу одноразового пластику;
- управління батареями, акумуляторами, електронними та електричними відходами, відходами видобувної промисловості, транспортними засобами, шинами, маслами та текстилем;
- запуск депозитної системи для упаковки;
- технічні регламенти щодо полігонів та об'єктів оброблення відходів.

Робота в цьому напрямі просувається повільно. Додатково потребує нормативного врегулювання поведінки з відходами, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, зокрема воєнних дій. Через відсутність системного підходу, ці відходи забруднюють довкілля, створюють ризики для здоров'я та не повертаються в економіку. Водночас дозвільна діяльність профільного міністерства, відсутність спеціалізованого органу з управління відходами та низька якість нормотворчості свідчать про хронічні проблеми з регулюванням цієї сфери та сприяють розвитку незаконного, шкідливого для довкілля бізнесу — особливо у сфері небезпечних відходів.

У 2021–2023 роках в Україні розпочато реформу **лісового сектору** через створення ДП «Ліси України» та централізацію управління. Попри заявлені цілі ефективності, зміни не були достатньо підкріплені екологічним та соціальним аналізом. Ліси досі розглядаються переважно як джерело деревини, а не як екосистеми з ключовими природоохоронними та кліматичними функціями.

Хоча на рівні стратегій задекларовано принципи сталого лісокористування, у господарській діяльності зберігаються практики, що суперечать їм, зокрема, суцільні рубки в цінних екосистемах, ведення господарства в межах природно-заповідного фонду, обмежена відкритість щодо планів рубок і лісовпорядної документації. Відсутні інструменти ефективного незалежного контролю за діяльністю лісокористувачів, а механізми участі громадськості в прийнятті рішень або обмежені, або формальні.

Національні плани адаптації до змін клімату або розширення природоохоронних функцій лісів досі не інтегровані в систему управління галуззю. Інформація про стан лісових ресурсів, обсяги заготівлі деревини, рубки чи їх екологічне обґрунтування є частково або повністю закритою. Спроби переходу до сучасної політики з урахуванням принципів Європейського зеленого курсу та європейських практик лісоуправління поки що не набули системного характеру.

Лісове управління залишається фрагментарним, з переважанням економічного підходу та недостатньою інтеграцією в екологічну, кліматичну та євроінтеграційну політику держави.

Управління водними ресурсами в Україні залишається неефективним і фрагментарним. Водні об'єкти перебувають під тиском забруднення, надмірного водокористування та зміни клімату, що призводить до деградації екосистем і зниження водної безпеки.

Існує розрив між цілями водної політики, законодавством ЄС та практикою управління. Басейновий підхід впроваджується повільно, водні стратегії не мають достатнього ресурсного забезпечення, а контроль за скидами та якістю води — обмежений.

Відсутність координації між органами влади, закритість частини екологічної інформації та недосконала система моніторингу гальмують прогрес у сфері сталого управління водними ресурсами.

4. ЦІНА НЕВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Ігнорування або затягування системних реформ у сфері охорони довкілля має як прямі, так і приховані наслідки, які з кожним роком стають все більш обтяжливими для природи, економіки, безпеки та здоров'я населення.

1. Втрата природного капіталу. Україна продовжує втрачати біорізноманіття, лісові, водні та земельні ресурси. Це не лише знижує стійкість екосистем, але й погіршує здатність природи забезпечувати базові екосистемні послуги: очищення повітря та води, запилення, регуляцію клімату. Відновлення знищених природних систем обійдеться у десятки років і мільярдні суми або ж не буде можливим взагалі.

2. Економічні втрати. Через відсутність кругової економіки, неефективне поводження з відходами та руйнування природних ресурсів Україна щороку втрачає мільярди гривень потенційного доходу, нових робочих місць і інвестицій. Крім того, без виконання екологічних зобов'язань ЄС ускладнюється доступ до фінансових інструментів підтримки.

3. Загрози для здоров'я населення. Забруднення повітря, води, ґрунтів, несанкціоноване захоронення воєнних та небезпечних відходів призводять до зростання хронічних захворювань, онкології, респіраторних хвороб. Це збільшує навантаження на медичну систему та погіршує якість життя мільйонів людей.

4. Втрата довіри міжнародних партнерів. Відсутність політичної волі до виконання євроінтеграційних екозобов'язань, звуження процедур ОВД/СЕО та брак прозорості у природокористуванні ставлять під сумнів «щирість» реформ. Це може призвести до перегляду або зменшення міжнародної підтримки, зокрема в межах зеленого відновлення.

5. Ескалація конфліктів навколо ресурсів. У майбутньому, дефіцит якісної води, деградація ґрунтів та забруднення довкілля можуть провокувати локальні соціальні конфлікти, посилення міграції та зниження економічної стабільності регіонів.

6. Посилення наслідків зміни клімату. Відсутність адаптаційних стратегій, незапроваджені механізми скорочення викидів, неготовність до впровадження СТВ та відповідь на СВМ з боку ЄС — все це означає зростаючу вразливість економіки та загрозу втрати конкурентоспроможності.

5. НЕОБХІДНІ ЗМІНИ

В частині шкоди довкіллю, завданої внаслідок воєнних дій першочергово потрібно:

Розробити спеціальне законодавство про поводження з відходами війни, що враховує їхню специфіку та принципи циркулярної економіки.

Створити централізовану та якісну систему збору, верифікації та моніторингу екологічних збитків, щоб забезпечити ефективне реагування та відшкодування шкоди.

Відновити моніторинг і охорону природоохоронних територій, в тому числі, Смарагдової мережі, залучаючи громадськість і міжнародних партнерів.

Не декларативно, а практично інтегрувати принципи сталого розвитку та європейські стандарти у стратегію післявоєнного відновлення довкілля.

Посилити екологічну відповідальність за воєнні злочини проти довкілля.

Щодо горизонтальних реформ

Забезпечити відкритий і вільний доступ до екологічної інформації в електронних реєстрах (ОВД, СЕО, РВПЗ) без авторизації, що відповідає європейським стандартам та гарантує прозорість і участь громадськості.

Скасувати або суттєво обмежити відступи від процедур ОВД і СЕО, особливо у проєктах відбудови та в критичних сферах (лісове господарство, сільське господарство, землекористування).

Негайно запустити реформу моніторингу довкілля згідно із законом 2022 року, щоб забезпечити якісний збір та аналіз екологічних даних.

Розробити та впровадити національне законодавство, гармонізоване з європейськими acquis, щодо відповідальності за екологічну шкоду і злочини.

Переглянути мораторій на екологічні перевірки, відновити планові перевірки у безпечних регіонах і спростити проведення позапланових перевірок для оперативного реагування на порушення.

Щодо біорізноманіття України

Запровадити моніторинг і контроль площ розорювання, зокрема припинити розорювання природоохоронних територій.

Посилити контроль за внесенням пестицидів, гербіцидів і хімічних добрив, поступово зменшуючи їх використання на 50% відповідно до норм ЄС.

Збільшити площі органічного землеробства.

Провести перевірки джерел питного водопостачання та природних вод на вміст нітратів, пестицидів і гербіцидів.

Провести інвентаризацію всіх водних об'єктів України та перевірку дотримання водоохоронного законодавства, зокрема норм щодо прибережно-захисних смуг.

Вжити заходів із відновлення боліт і захисту річок у рамках адаптації до змін клімату.

Запровадити мораторій на будівництво вітрових електростанцій на гірських хребтах Українських Карпат і гідроелектростанцій на гірських річках.

Вжити заходів із недопущення знищення гірських екосистем Карпат при розвитку енергетики.

Відновити рух до досягнення показника заповідності 30% від площі України.

Ухвалити законодавство щодо затвердження та менеджменту Смарагдової мережі України.

Розробити та затвердити нормативи очищення територій після бойових дій від хімічного забруднення та визначення їх придатності для подальшого використання.

Транспонувати та впровадити [Пташину](#) та [Оселищну директиви ЄС](#).

В частині кліматичної політики

Оновити стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 року з урахуванням цілей Паризької угоди та нового кліматичного законодавства ЄС.

Ратифікувати Кігалійську поправку для імплементації міжнародних зобов'язань у сфері обігу гідрофторвуглеців.

Забезпечити повну адаптацію Національного енергетичного і кліматичного плану на період до 2030 року до пакету «Готові до 55», включно з секторальними цілями та механізмами підтримки енергетичного переходу.

Створити надійну систему моніторингу, звітності та верифікації викидів — обов'язкову передумову запуску системи торгівлі викидами в Україні.

Забезпечити ефективну міжвідомчу координацію та інтеграцію кліматичної політики в інші сектори — енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство.

Налагодити системну роботу із прийняття КМУ актів, передбачених [Законом України «Про основні засади державної кліматичної політики»](#).

Щодо атмосферного повітря

Прискорити впровадження підзаконних актів із моніторингу якості повітря одразу після скасування воєнного стану.

Імплементувати Директиву 2008/50/ЄС щодо контролю PM2.5.

Імплементувати Директиву 94/63/ЄС про контроль викидів летких органічних сполук.

Ратифікувати та впровадити протоколи Конвенції ЄЕК ООН про транскордонне забруднення повітря.

Забезпечити повне і своєчасне звітування про викиди згідно міжнародних зобов'язань.

Щодо управління відходами

Прискорити розробку та ухвалення законодавчих і підзаконних актів з управління відходами згідно з Законом «Про управління відходами».

Врегулювати обіг одноразового пластику, батарей, електронних відходів, видобувних відходів, транспортних засобів, шин, масел і текстилю.

Запровадити депозитну систему для упаковки.

Визначити та впровадити технічні регламенти для полігонів і об'єктів оброблення відходів.

Розробити нормативи поводження з відходами, що виникають внаслідок воєнних дій та надзвичайних ситуацій.

Створити спеціалізований орган з управління відходами для контролю і координації діяльності.

Покращити якість нормотворчості та посилити контроль за дозвільною діяльністю у сфері відходів.

Активно протидіяти незаконному поводженню з небезпечними відходами та шкідливому бізнесу у цій сфері.

Промислове забруднення

Прискорити переклад і затвердження висновків НДТМ.

Забезпечити готовність до видачі інтегрованих довкіллевих дозволів новим установкам із серпня 2025 року згідно з європейськими стандартами.

Впровадити НДТМ на діючих установках одразу після скасування воєнного стану.

Завершити імплементацію технічних розділів і додатків відповідної європейської директиви у національне законодавство.

Посилити контроль за дотриманням вимог інтегрованого запобігання та контролю промислового забруднення.

Щодо лісового сектору

Забезпечити інтеграцію екологічного та соціального аналізу у всі рішення лісового управління.

Переглянути практики суцільних рубок, заборонити їх у цінних екосистемах і природно-заповідних територіях.

Підвищити прозорість планів рубок та лісовпорядної документації, забезпечити відкритий доступ до інформації.

Запровадити ефективні механізми незалежного контролю за діяльністю лісокористувачів.

Розширити участь громадськості у прийнятті рішень через дієві консультації та публічні обговорення.

Інтегрувати національні плани адаптації до зміни клімату та природоохоронні функції лісів у систему управління галуззю.

Забезпечити відкритість і повноту інформації про стан лісів, обсяги заготівлі та екологічне обґрунтування рубок.

Розвивати політику лісоуправління відповідно до принципів Європейського зеленого курсу та європейських стандартів.

Забезпечити комплексний підхід до лісового управління, що поєднує економічні, екологічні та кліматичні аспекти.

Щодо водних ресурсів

Запровадити ефективний басейновий підхід до управління водними ресурсами.

Забезпечити достатнє фінансування та ресурсне забезпечення водних стратегій.

Посилити контроль за скидами та якістю води на всіх рівнях управління.

Покращити координацію між органами влади, залучаючи всі зацікавлені сторони.

Забезпечити відкритий доступ до екологічної інформації щодо водних ресурсів.

Розвинути сучасну систему моніторингу стану водних об'єктів та водокористування.

Врахувати кліматичні виклики у плануванні та управлінні водними ресурсами для підвищення водної безпеки.

6. ПОЗИЦІЇ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН

6. Позичії зацікавлених сторін

6.1. Підтримка впровадження нової політики

Вищі органи влади: потребують підвищення поінформованості щодо екологічних проблем через круглі столи та інформаційні кампанії, залучення до розробки нормативних актів.

Громадські природоохоронні організації: зацікавлені у вирішенні проблем, готові до співпраці у адвокації змін, лобюванні та інформаційних кампаніях.

Активна громадськість: мотивована через проблеми питної води та забруднення, потребує залучення до консультацій, навчань і розробки інформаційних кампаній.

Екологічно відповідальний бізнес: необхідно залучати до консультацій для формування збалансованих рішень та розвитку соціально відповідального бізнесу.

Висококваліфіковані спеціалісти: потрібні для розробки методик, інструкцій і проведення навчань.

6.2. Противники нової політики

Частина бізнесу: опозиція через загрозу викриття незаконної діяльності та додаткових зобов'язань; необхідно передбачити стимули – податкові пільги, спрощення дозвільних процедур, підтримку екотехнологій.

Депутати-лобісти: чинитимуть спротив корупційним схемам; важливо ініціювати законодавство про відкликання депутатів за неякісну діяльність.

Бізнес та громадяни, що звикли до незаконного природокористування: слід підвищити штрафи до рівня, який робить порушення не вигідним.

Місцева влада з корупційними інтересами: необхідно проводити інформаційні кампанії, надавати статистику, ініціювати перевірки контролюючими органами.

6.3. Соціальні ризики

Групи населення, що порушують закон (самовільні скиди, незаконне використання ресурсів), можуть бути інструменталізовані противниками політики; слід розробити соціальні програми з працевлаштування через екологічний фонд для легальної зайнятості цих груп.

7. КАРТА ВИКОНАВЦІВ

Верховна Рада України (ВРУ)— єдиний орган законодавчої влади, який визначає нормативні показники стану довкілля, встановлює стандарти безпеки та збереження довкілля для майбутніх поколінь. Створює незалежні органи нагляду, контролю та підготовки кадрів із чітким визначенням функцій, порядку створення та відповідальності. Формує загальнодержавну політику, стратегію та приймає нормативно-правові акти в сфері охорони довкілля і раціонального природокористування. Організовує діяльність уряду через законодавче закріплення сфер відповідальності міністерств.

Кабінет Міністрів України (КМУ) — розробляє законодавчі ініціативи, формує, реорганізує та ліквідує центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ). Виконує функції колегіального органу для прийняття узгоджених рішень. Прем'єр-міністр координує діяльність міністерств, які відповідають за виконання конкретних завдань і досягнення результатів. Підпорядкований контролю ВРУ через регулярні звіти.

Президент України — здійснює нагляд за державною системою управління з метою забезпечення національної безпеки. Аналізує та подає пропозиції ВРУ, КМУ та ЦОВВ щодо покращення їх роботи.

Профільне міністерство — розробляє і впроваджує стратегії, плани і програми для досягнення встановлених показників стану довкілля. Міністр несе персональну відповідальність за їх виконання і звітує перед ВРУ щонайменше двічі на рік, а також за потреби частіше.

Національне антикорупційне бюро, Національна поліція, суди, прокуратура — забезпечують правове сприяння виконанню екологічної політики та реагування на порушення у межах своїх повноважень.

8. КАРТА КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ

Верховна Рада України несе відповідальність перед народом за прийняття всіх необхідних законів для впровадження нової екологічної політики. Здійснює контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України та профільного міністерства.

Кабінет Міністрів України відповідає перед Верховною Радою за організацію виконання законодавства, координує роботу профільного міністерства та інших центральних органів виконавчої влади.

Профільне міністерство несе відповідальність перед Кабінетом Міністрів за реалізацію екологічної політики та контроль за діяльністю центральних органів виконавчої влади і їх територіальних структур.

Громадськість здійснює громадський контроль за дотриманням екологічного законодавства державними органами та органами місцевого самоврядування, сприяючи прозорості та підзвітності в екологічній сфері.